

INDEKS ODRŽIVOSTI OCD-A: 3.4¹

Hrvatska je doživjela znatne gospodarske i političke prevrate u 2018. godini. Prvi dio godine obilježila je kriza likvidnosti Agrokora, najveće tvrtke u zemlji. Sredinom godine Agrokor je spašen ugovorom o zajmu kojim su ruske banke, američki fondovi i nositelji obveznica postali njegovi novi vlasnici. Financijsko spašavanje Agrokora uzrokovalo je tzv. Hotmail aferu u kojoj su poruke poslane elektroničkom poštom, kao i dokumenti koje su mediji otkrili, ukazivali na to da je Martina Dalić, tadašnja potpredsjednica Vlade i ministrica gospodarstva, poduzetništva i obrta, prikrivali informacije o situaciji u Agrokoru iz osobne koristi. Iako je zanimjala bilo kakav prekršaj, Dalić je podnijela ostavku u svibnju. Politička koalicija ostala je na vlasti usprkos skandalu i općenito nastavila skladno obnašati vlast tijekom ostatka godine.

Hrvatski sabor ratificirao je u travnju 2018. godine Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (poznatu kao Istanbulska konvencija), nakon jednogodišnjih žestokih sukoba između njezinih zagovornika i protivnika. Tvrdnje da Konvencija uvodi pojam rodne ideologije potaknule su višerazinske rasprave u Saboru, kao i proteste za i protiv Konvencije diljem zemlje. Konzervativni OCD-i nastojali su prikupljati potpise za referendum protiv Konvencije, ali nisu uspjeli prikupiti dovoljan broj potpisa. Slične tenzije bile su vidljive i tijekom godine između socijalno-liberalnih i konzervativnih OCD-a i njihovih pristalica u odnosu na revizionističke priče o Drugom svjetskom ratu i Domovinskom ratu (1991.-1995.).

Održivost OCD-a nije se znatno promijenila u 2018. godini, iako su i infrastruktura sektora i njegova javna slika oslabjeli. Infrastruktura je nazadovala jer je Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva (NZCRD) okončala svoje višegodišnje partnerstvo s regionalnim centrima podrške, dok je javna slika oslabjela zbog povećanja negativne retorike usmjerene prema civilnom društvu tijekom godine. Sve druge dimenzije održivosti ostale su na istoj razini.

Prema Registru udruga Republike Hrvatske, u 2018. godini u Hrvatskoj je registriranih 52,276 udruga. Gotovo polovica njih su pasivne, što znači da nisu održale sastanak skupštine članova više od osam godina. Osim toga, zabilježeno je 250 zaklada i 146 inozemnih OCD-ova u Hrvatskoj krajem 2018. godine.

¹ Ocjena za dimenziju Organizacijskih kapaciteta rekalkulirana je u 2018. godini kako bi bolje odražavala situaciju u zemlji i uskladila je s ocjenama drugih zemalja u regiji, te se ona ne temelji na promjeni u odnosu na prethodne godine. Rezultat toga je bolja ukupna ocjena održivosti OCD-a, iako se održivost OCD-a nije promijenila u odnosu na prethodnu godinu.

PRAVNO OKRUŽENJE: 3.1

Zakonska regulativa OCD-a nije se promijenila u 2018. godini.

I dalje je prisutan zastoj u usvajanju Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2017. do 2021. godine. Unatoč ponovljenim zahtjevima, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava dalo je samo procjenu fiskalnog učinka strategije Uredu za udruge krajem 2018. godine, što je obvezni dio participativnog procesa razvoja Strategije. Stoga, do kraja godine nacrt dokumenta još uvijek nije bio upućen u Vladinu proceduru.

Procedure vezane uz registraciju organizacija civilnog društva nisu se promijenile tijekom 2018. godine. OCD-i se mogu registrirati i djelovati bez većih teškoća. Za razliku od prethodnih godina, OCD-i se više ne žale na poteškoće vezane uz primjenu Zakona o udrugama iz 2014. godine, koje su se uglavnom odnosile na problem zastoja u dobivanju odobrenja novih statuta usklađenih s odredbama Zakona.

Novi Zakon o zakladama donesen je krajem 2018. godine te je stupio na snagu 1. ožujka 2019. godine. Novi zakon pojednostavljuje i skraćuje postupak osnivanja i registracije zaklada te osigurava veću transparentnost djelovanja zaklada. Usprkos novom zakonu, postupak registriranja zaklada administrativno je složeniji nego postupak registracije udruga, te može potrajati nekoliko mjeseci.

Dodatna dva nova zakona koja pridonose razvoju civilnog društva u Hrvatskoj usvojena su u 2018. godini: Zakon o otocima i Zakon o brdsko-planinskim područjima. Oba su zakona stupila na snagu 1. siječnja 2019. godine. Zakon o otocima navodi da će Ministarstvo regionalnog razvoja raditi na stvaranju povoljnijeg okruženja za razvoj civilnog društva na otocima, dok Zakon o brdsko-planinskim područjima po prvi puta detektira civilno društvo kao čimbenik od vitalne važnosti za gospodarski razvoj brdsko-planinskih područja u Hrvatskoj.

Zakonski okvir jasno regulira pravila unutarnjeg upravljanja, opseg dopuštenih aktivnosti, zahtjeve za financijskim izvještavanjem te postupak prestanka djelovanja udruga. OCD-i su zaštićeni od mogućnosti da ih država zatvori iz političkih ili proizvoljnih razloga, a njihovi predstavnici mogu slobodno djelovati unutar zakona. Zakon se provodi u skladu s njegovim odredbama, no OCD-i i dalje smatraju da su zakonodavni okvir i administrativne obveze koje on nameće prenormirani.

U 2018. godini, neki OCD-i suočili su se s posljedicama izražavanja kritika na račun vlasti. Tijekom 2017. i 2018. godine Centar za mirovne studije kritizirao je postupanje Ministarstva unutarnjih poslova prema migrantima. Iako je Centar za mirovne studije naveden kao sunositelj mjera navedenih u Akcijskom planu za integraciju izbjeglica te pruža integracijske aktivnosti u prihvatilištima za tražitelje azila punih petnaest godina, njihov sporazum o suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova nije produžen 2018. godine, zbog čega su morali obustaviti svoje aktivnosti u oba prihvatilišta, u Zagrebu i Kutini. Uz to, u 2018. godini Ministarstvo unutarnjih poslova sudskim putem je zatražilo zabranu rada udruge "Are You Syrious?" pod optužbom da je volonter te udruge pomagao migrantima u ilegalnom prelasku granice. U listopadu iste godine, volonter je proglašen krivim i osuđen na plaćanje novčane kazne u iznosu od 60.000 kuna (približno 9,000 USD). OCD-i takva događanja smatraju političkim odlukama koje imaju za cilj zastrašiti, marginalizirati i eliminirati organizacije koje javno progovaraju o problemima s kojima se izbjeglice suočavaju, kao i o nezakonitim postupcima djelatnika Ministarstva unutarnjih poslova prema izbjeglicama. Ministarstvo unutarnjih poslova reagiralo je na takve optužbe priopćenjem da su tvrdnje civilnih udruga netočne, uz objašnjenje da suradnja s Centrom za mirovne studije nije produžena zato što je Centar provodio aktivnosti koje su sadržajno iste ili slične onima koje već provode druge udruge koje djeluju u prihvatilištima.

OCD-i mogu ostvarivati prihode u skladu sa zakonom putem pružanja usluga te mogu sklapati ugovore s tijelima vlasti. OCD-i isto tako mogu organizirati kampanje za prikupljanje sredstava, iako zakonski okvir za ovo područje još uvijek nije jasno reguliran niti precizno definiran. Također, OCD-i mogu primati donacije od inozemnih donatora bez zakonskih ograničenja.

Svi prihodi OCD-a, uključujući prihode od obavljanja gospodarskih djelatnosti, izuzeti su od oporezivanja prema Zakonu o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija. Osim toga, humanitarne organizacije oslobođene su plaćanja poreza na dodanu vrijednost (PDV-a) prilikom korištenja prihoda iz EU izvora, bez obzira na njihovo područje djelovanja. Individualni i korporativni porezni obveznici imaju pravo na odbitak poreza na prihod u iznosu do 2% u slučajevima davanja u općekorisne svrhe organizacijama civilnog društva.

Većina pravnika ne pokazuje interes za zakonsku regulativu koja uređuje djelovanje organizacija civilnog društva. Kvalitetno pravno savjetovanje dostupno je gotovo isključivo kroz druge organizacije civilnog društva koje zapošljavaju pravni stručni kadar, kao što je Hrvatski Pravni Centar, no većina takvih OCD-a nalazi se u većim gradovima.

ORGANIZACIJSKI KAPACITETI: 3.5²

Organizacijski kapaciteti OCD-a nisu se promijenili u 2018. godini. OCD-i još uvijek imaju problema u izgradnji podrške među građanima, prvenstveno zbog nedostatka stručnog kadra, no i zbog sve većih administrativnih zahtjeva koji im se nameću. Administrativni zahtjevi posebno dolaze do izražaja kod projekata koji se financiraju kroz fondove Europske unije, zbog čega oni OCD-i koji se uglavnom financiraju iz lokalnih i nacionalnih izvora ostvaruju bolju povezanost s lokalnim zajednicama u kojima djeluju.

Strateško planiranje OCD-a nije se značajno promijenilo u 2018. godini. OCD-i u Hrvatskoj imaju zakonsku obvezu donošenja strateških planova, ali često se ne pridržavaju ovih dokumenata u svom djelovanju. Ozbiljno strateško planiranje uglavnom provode OCD-i većih organizacijskih kapaciteta s raznovrsnijim izvorima financiranja. Manje, lokalne organizacije formalno provode strateško planiranje, no često mijenjaju svoje djelatnosti bez da takve promjene poprate u svojim strateškim dokumentima. OCD-i dalje navode područja rada koja nisu povezana s njihovim aktivnostima u statutima, jer im to omogućava prijavu na buduće natječaje iz različitih područja. Vrlo malo OCD-a provodi mjerenje utjecaja. Prijedlozi da se tema mjerenja uspješnosti OCD-a uključi u Nacionalnu strategiju stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva upućeni su Savjetu za razvoj civilnog društva, ali u trenutku pisanja ovog izvješća nije poznato kakav je status tih prijedloga.

Veće organizacije s domaćim i inozemnim izvorima financiranja imaju strukturirano unutarnje upravljanje te hijerarhijsku strukturu, uključujući kvalificirani kadar sa specijaliziranom podjelom radnih zadataka. U manjim organizacijama pojedinci često obavljaju višestruke uloge. Iako OCD-i nemaju pisana pravila, općenito poduzimaju adekvatne korake za izbjegavanje sukoba interesa kako bi zadovoljili kriterije za financiranje.

Sektor i dalje obilježavaju nestabilni uvjeti rada. Kadar se uglavnom zapošljava na temelju projekata, zbog čega je fluktuacija zaposlenika vrlo visoka. Povrh toga, plaće u civilnom sektoru uglavnom nisu izdašne. Takvi uvjeti otežavaju OCD-ima zapošljavanje i zadržavanje stručnjaka i obrazovanih mladih ljudi. Veći OCD-i koji imaju više zaposlenika uglavnom imaju dobre prakse u području ljudskih resursa, kao što su ugovori, opisi poslova i kadrovska politika, kao i sustave za bilježenje doprinosa volontera, dok je sastavljanje takvih dokumenata prezahtjevno za većinu malih organizacija.

Ne postoji strategija zapošljavanja u civilnom sektoru, niti se obrazovnim sustavom promiče orijentiranost na zapošljavanje u civilnom sektoru. Ipak, u 2018. godini krenuli su s provedbom programi društveno korisnog učenja koji pružaju podršku razvoju partnerstva između civilnog sektora i institucija visokog obrazovanja, financirani iz Europskog socijalnog fonda (ESF). Dodijeljena su sredstva za 24 partnerska projekta te su isti započeli s provedbom u 2018. godini. Financirani projekti ojačat će suradnju između civilnog sektora i akademske zajednice, a budući da će studenti aktivno surađivati s OCD-ima u lokalnim zajednicama, očekuje se da će doći do povećanja interesa studenata za rad u organizacijama civilnog društva.

Razina volontiranja u Hrvatskoj općenito je niska. Prema Svjetskom indeksu davanja (World Giving Index) za 2018. godinu koji je objavila Charities Aid Foundation, 11% ispitanika u Hrvatskoj prijavilo je sudjelovanje u volonterskoj aktivnosti, u usporedbi s 12% u prethodnoj godini. Kapacitet OCD-a za učinkovito upravljanje volonterima također je ograničen. Volonterski centar Zagreb organizira edukativne radionice na temu volonterskog menadžmenta i promiče vrijednost volontiranja u OCD-ima.

OCD-i sve više koriste ICT tehnologiju, društvene mreže, kolaborativne platforme i web portale. Manji OCD-i iz ruralnih područja još uvijek nemaju znanja ni kapaciteta za praćenje i prilagodbu novim tehnologijama.

² Ocjena za dimenziju Organizacijskih kapaciteta rekalibrirana je u 2018. godini kako bi bolje odražavala situaciju u zemlji u usporedbi s ocjenama drugih zemalja u regiji. Ocjena ne odražava smanjenje Organizacijskih kapaciteta, koji su u 2018. godini ostali uglavnom isti u odnosu na 2017. godinu.

FINANCIJSKA ODRŽIVOST: 4.4

Financijska održivost OCD-a nije se značajno promijenila u 2018. godini. Veći OCD-i i dalje imaju pristup raznovrsnim izvorima financiranja kao što su sredstva državnog proračuna, EU sredstva te sredstva inozemnih donatora, što uključuje veleposlanstva i druge međunarodne izvore. Manji OCD-i uglavnom se financiraju uz podršku tijela lokalne samouprave, ali se isto tako u velikoj mjeri oslanjaju na podršku volontera i pojedinaca u lokalnim zajednicama u kojima djeluju. Većina OCD-a nema razvijen sustav stalnih financijskih podupiratelja, tako da i dalje postoji izraženo nadmetanje među OCD-ima za sve izvore financiranja.

Nema dostupnih podataka o razini inozemnog financiranja. Bespovratna sredstva iz fondova Europske unije su izdašnija i omogućuju OCD-ima kratkoročnu održivost. Usprkos tome, administrativni poslovi vezani uz EU projekte stvaraju sve veći pritisak na rad organizacija. Tijela javne vlasti djeluju kao posrednička tijela i raspisuju javne pozive za apliciranje na EU sredstva. U 2018. godini raspisano je nekoliko natječaja na koje su OCD-i mogli aplicirati u sljedećim programskim područjima: kultura, jačanje kapaciteta OCD-a i socijalni dijalog, socijalne usluge. Posrednička tijela donose i objavljuju godišnji raspored natječaja, ali se zbog podkapacitiranosti često ne pridržavaju kalendara, što OCD-ima otežava strateško planiranje.

Razina vladinog financiranja OCD-a nije se značajno promijenila u 2018. godini. OCD-i mogu aplicirati za vladina sredstva u trinaest različitih područja, u rasponu od sporta i kulture do zaštite ljudskih prava i međunarodne suradnje. Jedinice lokalne samouprave pokušavaju pružiti financijsku podršku najvećem mogućem broju OCD-a pomoću svojih ograničenih proračuna, što rezultira potporama male vrijednosti koje nisu dostatne za konkretnije aktivnosti.

Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva javna je zaklada usmjerena na promicanje i razvoj civilnog društva u Hrvatskoj koja podupire razvoj civilnog društva kontinuiranim priljevom sredstava od dijela prihoda od igara na sreću i sredstava državnoga proračuna, prihoda od vlastite djelatnosti te sudjelovanjem u programima dodjele financijskih potpora iz međunarodnih izvora i programa Europske unije. Proračun Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva u 2018. godini iznosio je približno 44 milijuna HRK (oko 6.7 milijuna USD), što je značajno manje od proračuna u 2017. godini, kada je iznosio nešto više od 51 milijuna HRK (približno 7.8 milijuna USD).

Razvoj filantropije i dalje ometaju zastarjeli Zakon o zakladama i fundacijama, zatim porezni sustav koji ne stimulira rad za opće dobro i filantropiju te nedostatak interesa tijela javne vlasti za sustavni pristup promicanju i razvoju filantropije. Ipak, u 2018. godini bilo je nekoliko značajnijih inicijativa za razvoj zakladništva i filantropije. Zaklada za ljudska prava i solidarnost "Solidarna" nastavlja prikupljati donacije od fizičkih i pravnih osoba, što im omogućava fleksibilno financiranje za zagovaranje i solidarne akcije, kulturnu produkciju i socijalne inovacije. U travnju 2018. godine zaklada "Solidarna" pokrenula je fond Desa i Jerko Baković za podršku školovanja siromašne djece. Uz početnu donaciju od 600.000 HRK (približno 91.000 USD), fond je osigurao stipendije za 29 djece iz dvadeset različitih nerazvijenih sredina. Uz financijsku podršku, Fond Desa i Jerko Baković prikuplja doniranu opremu, knjige, odjeću te osigurava dodatne oblike poduke i psihosocijalne podrške u skladu s potrebama svakog pojedinog djeteta, a organizirat će i tematske radionice razmjene znanja i razvoja socijalnih vještina za sve stipendiste.

Tvrtke pružaju podršku OCD-ima s ciljem poboljšanja okruženja u kojem djeluju ili direktnog pružanja pomoći pojedincima s ciljem rješavanja njihovih problema. Prema istraživanju Zaklade Slagalica provedenom u 2017. godini, porezne olakšice nisu značajna motivacija za korporativne donacije. Zapravo, tvrtke koje na doniranje najviše motivira postojanje poreznih olakšica, doniraju najmanje. Neke od najistaknutijih tvrtki u području korporacijske filantropije su Adris grupa, Atlantic Grupa i Zagrebačka banka. Adris grupa osnovala je Zakladu Adris, vodeću filantropijsku organizaciju u Hrvatskoj. Zaklada Adris financira projekte usmjerene na razvoj znanosti, stipendira studente i potiče korištenje novih tehnologija i promicanje interdisciplinarnih istraživanja, kao i projekte za poboljšanje zdravlja i sprečavanje bolesti. Adris grupa izdvaja 1% svog godišnjeg prihoda za Zakladu Adris, što je u 2018. godini iznosilo malo više od 3 milijuna HRK (približno 458.000 USD). Svojom podrškom i donacijama Atlantic Grupa podržava inicijative u područjima sporta, kulture, znanja i humanitarnih aktivnosti. Od 2013. godine Zagrebačka banka vodi Moj Zaba Start program koji pruža financijsku podršku za poduzetništvo i društveno korisne ideje i projekte.

Nastavlja se osviještenost OCD-a za nove modele prikupljanja sredstava poput crowdfunding kampanja. U 2018. godini bilo je nekoliko uspješnih primjera crowdfunding kampanja. Na primjer, udruga Prostor rodne i medijske kulture K-zona prikupila je više od 30.000 USD putem svoje crowdfunding kampanje. Sredstva su iskorištena za

izradu društvene igre “Snažne žene“ (Fierce Women – All the Right Cards). Igra uključuje karte s ilustriranim portretima žena koje su kroz povijest dale izniman doprinos u područjima znanosti, umjetnosti, kulture, feminizma, politike i aktivizma.

Neprofitni mediji i dalje imaju poteškoća s financiranjem. U siječnju 2018. godine dvadesetak nakladnika neprofitnih medija uputilo je otvoreno pismo Vladi, Ministarstvu kulture, Pučkoj pravobraniteljici, Saborskom odboru za informiranje, informatizaciju i medije, Savjetu za razvoj civilnog društva i Agenciji za elektroničke medije kojim su upozorili na tešku financijsku situaciju u kojoj se nalaze. U nekoliko navrata tijekom godine ministrica kulture je najavljivala donošenje medijske strategije i raspisivanje natječaja za neprofitne medije, no to se nije dogodilo do kraja godine. U međuvremenu, Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija u sklopu Agencije za elektroničke medije ostao je jedini izvor financiranja neprofitnih medija. U 2018. godini taj je Fond osigurao programsko financiranje za dvadesetak nakladnika neprofitnih elektroničkih publikacija u ukupnom iznosu od 3 milijuna HRK (približno 458.000 USD).

Nekoliko OCD-a, uglavnom organizacije koje su usmjerene na specifičnu populaciju, poput djece s poteškoćama u razvoju ili djece koja boluju od rijetkih bolesti, ostvaruju prihod putem naplaćivanja usluga koje pružaju. Socijalno poduzetništvo još nije razvijeno. Iako je Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj usvojena prije nekoliko godina, ne postoji akcijski plan niti zakon o socijalnom poduzetništvu koji bi poticao razvoj socijalnih poduzeća i osigurao im porezne olakšice ili druge beneficije.

OCD-i traže od Vlade dugoročne ugovore za pružanje usluga, no većina ugovora još uvijek se sklapa na jednogodišnje razdoblje, što znatno utječe na održivost usluga OCD-a.

OCD-i uglavnom imaju postojeće sustave financijskog upravljanja, djelomično u svrhu zadovoljavanja kriterija različitih natječaja. OCD-i koje financira EU sve su češće podvrgnuti neovisnim revizijama, dok je kod drugih organizacija civilnog društva takvo što rijetkost.

ZAGOVARANJE: 3.2

Zagovaračka dimenzija OCD-a se nije značajno promijenila u 2018. godini i nastavlja biti snažna.

U svibnju 2018. godine potpisana je Deklaracija o suradnji županija i organizacija civilnog društva u Republici Hrvatskoj. Cilj Deklaracije je osigurati intenzivniju suradnju i razvoj partnerskog odnosa između županija i OCD-ova. Potpisivanjem Deklaracije, županije se obvezuju razviti različite modele uključivanja OCD-a u svoj rad, uključujući planiranje i razvoj socijalnih usluga te unapređenje sustava socijalne skrbi. Kako bi to ostvarile, županije će razmotriti i razviti oblike suradnje i partnerstva s OCD-ima te potpisati povelje o suradnji s OCD-ima na županijskoj razini. Isto tako, planirana je uspostava transparentnih i učinkovitih sustava financiranja i podrške projekata i programa OCD-a koji su na korist zajednice. Iako je potpisivanje Deklaracije važan korak, još je prerano za procjenu njezina stvarnog učinka.

Sustav e-Savjetovanje, središnji portal za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću, djeluje već tri godine. Tijekom tog razdoblja zaprimljeno je više od 39.000 komentara na nacрте prijedloga zakona, druge propise i akte kroz 1.737 javnih savjetovanja koja su objavljena od strane 51 državnog i javnog tijela. Broj registriranih korisnika do kraja 2017. godine dosegao je 17.000, od čega je 14.000 pojedinaca, 1.072 tvrtke, 689 udruga te 263 obrta. Prema podacima Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske, u 2017. godini održano je 706 savjetovanja, što predstavlja porast od 10% u odnosu na 2016. godinu.

U 2018. godini nekoliko istaknutih aktivista iz civilnog sektora napustilo je sektor kako bi se pridružili različitim političkim pokretima, uključujući Socijaldemokratsku Partiju Hrvatske (SDP), stranku START i političku platformu Možemo!. Predviđa se da će njihovo uključivanje u politiku i iskustvo rada u civilnom sektoru omogućiti izgradnju odnosa između ta dva sektora kao i kvalitetniju raspravu o ulozi OCD-a u budućim političkim programima i smjernicama.

U 2018. godini održane su četiri sjednice Savjeta za razvoj civilnog društva, u usporedbi sa šest održanih sjednica u 2017. godini. Jedan od ciljeva Savjeta tijekom godine bio je promicanje transparentnosti i uključivanje organizacija civilnog društva u postupak donošenja Uredbe o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću. Sredinom 2018. godine održan je sastanak članova Savjeta s predstavnicima tijela državne

uprave na kojem su članovi Savjeta apelirali da Vlada provede raniju analizu sektora kako bi se identificirali prioriteti za financiranje i kako bi se pri izradi konzultirale organizacije civilnog društva. Na primjer, Ured za suzbijanje zlouporabe droga najavio je provedbu e-savjetovanja o analizi svojeg sektora.

U 2018. godini Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske proveo je projekt s Vladom Republike Makedonije koja koristi hrvatski model kao temelj za osnivanje makedonskog Savjeta za razvoj civilnog društva.

Od 2014. godine Hrvatska je članica Partnerstva za otvorenu vlast, multilateralne inicijative čiji je cilj učiniti vlade otvorenijima, odgovornijima i osjetljivijima prema građanima. Predstavnici organizacija civilnog društva čine otprilike polovicu inicijative Partnerstva za otvorenu vlast. Sredinom 2018. godine održano je javno savjetovanje o nacrtu Akcijskog plana za razdoblje 2018.-2020., a akcijski plan je potom usvojen u prosincu.

Hrvatski sabor je u travnju 2018. godine ratificirao Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (poznatiju kao Istanbulska konvencija), nakon jednogodišnjih žestokih sukoba između njezinih zagovornika i protivnika. Žestoke rasprave vodile su se na svim razinama društva, gdje su neki tvrdili da će Konvencija osigurati ženama dodatnu zaštitu od obiteljskog nasilja, dok su konzervativni segmenti društva tvrdili da će Konvencija nametnuti rodnu ideologiju u hrvatsko društvo i uvesti pojam „rod“ u zakonodavstvo čime bi se narušila tradicija i obiteljske vrijednosti. Inicijativa „Istina o Istanbulskoj“ prikupljala je potpise u svrhu organiziranja referenduma kojim su željeli ishoditi povlačenje Hrvatske iz Konvencije. Inicijativa nije uspjela prikupiti dovoljan broj potpisa. Uz to, spomenuta Inicijativa podnijela je tužbe Ustavnom sudu tražeći da sud proglaši Konvenciju protuustavnom, no iste su odbačene krajem godine. Kako bi se suprotstavili protestima i peticijama usmjerenima protiv Istanbulske konvencije, nekoliko OCD-a, uključujući Centar za ženske studije, Zakladu Solidarna, GONG i Hrvatsku žensku mrežu organiziralo je proteste u znak podrške ratifikaciji.

U međuvremenu je inicijativa „Narod odlučuje“ prikupljala potpise za referendum za promjenu izbornog zakonodavstva u državi s krajnjim ciljem smanjivanja broja predstavnika nacionalnih manjina u Saboru. Inicijativa je često prozvana zbog diskriminacije i isto tako nije uspjela prikupiti dovoljan broj potpisa.

Udruga RODA – Roditelji u akciji organizirala je istaknutu zagovaračku inicijativu pod nazivom „Prekinimo šutnju“ s ciljem prikupljanja svjedočanstava žena o tretmanu u bolnicama tijekom poroda i pobačaja. Odaziv javnosti bio je velik, te je Ministarstvo zdravstva odgovorilo da će se svaka pritužba detaljno istražiti. Kampanja se proširila na Bosnu i Hercegovinu gdje je također naišla na velik odaziv javnosti.

U travnju 2018. godine, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO) najavio je da će odobravati lijek Spinraza samo onim pacijentima koji boluju od spinalne mišićne atrofije, pod uvjetom da su maloljetni i nisu na respiratoru. Udruga roditelja djece oboljele od spinalne mišićne atrofije „Kolibrčići“ odgovorila je na ovu odluku organiziranjem prosvjedne akcije „Spinraza za sve“, tražeći od Vlade da ukine odluku i odobri lijek za sve koji boluju od te bolesti. Odluka je ostala na snazi do kraja godine.

Ne postoji pravni okvir za lobiranje niti registar lobista u Hrvatskoj, a sam koncept lobiranja još uvijek nije prepoznata metoda zagovaranja među organizacijama civilnog društva.

PRUŽANJE USLUGA: 3.1

U 2018. godini OCD-i nastavljaju pružati širok raspon usluga i proizvoda od javnog interesa, najčešće usmjerenih na podizanje kvalitete života, kulturne aktivnosti, psihosocijalnu podršku, savjetovanja za različite skupine stanovništva te usluge obrazovanja, stručnog usavršavanja i cjeloživotnog učenja.

Prema OCD-ima, nestabilnost financiranja projekata i nepostojanje kontinuiteta u raspisivanju natječaja najveće su zapreke kvalitetnom pružanju usluga. Isto tako, zamjetna je velika neujednačenost između razine usluga koje se pružaju u različitim dijelovima zemlje. Osim toga, većinu socijalnih usluga još uvijek pružaju javne institucije u monopolskim uvjetima, što OCD-ima ostavlja malo prostora za pružanje usluga.

Na lokalnoj razini, kao i na nacionalnoj, nedovoljno je priznata činjenica da bi ugovaranje socijalnih usluga s OCD-ima od strane vladinih tijela omogućilo OCD-ima pružanje kontinuiranih i kvalitetnih usluga. Ipak, u tom je području postignut napredak krajem 2018. godine kada je otvoren poziv na dostavu projektnih prijedloga koje financira Europski socijalni fond (ESF) kako bi se povećala lepeza usluga OCD-a kojima se unapređuje kvaliteta života u lokalnim zajednicama. Do kraja 2018. godine nije dodijeljena nijedna potpora.

U 2018. godini OCD-i su se u velikoj mjeri oslanjali na Europski socijalni fond u pribavljanju sredstava za pružanje socijalnih usluga. U listopadu 2018. godine ministrica regionalnog razvoja i fondova Europske unije potpisala je s ravnateljem Središnje agencije za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije devet ugovora iz područja socijalne skrbi, ukupne vrijednosti 66,9 milijuna kuna (približno 10.2 milijuna USD). Uz pomoć tih ugovora obnovit će se postojeći domovi socijalne skrbi i centri za pružanje usluga u zajednici te će se izgraditi novi, s ciljem smanjenja broja institucionaliziranih osoba s invaliditetom te djece i mladih bez odgovarajuće roditeljske skrbi. To će doprinijeti procesu njihova uključivanja u zajednicu te pomoći u smanjenju institucionalizacije novih korisnika ovih ustanova.

OCD-i uglavnom prepoznaju i reagiraju na potrebe i prioritete njihovih lokalnih zajednica, a iste prvenstveno identificiraju kroz redovnu komunikaciju i interakciju s njihovim dionicima.

U 2018. godini Udruga žena oboljelih i liječenih od raka organizirala je inicijativu "Nisi sama – ideš s nama". U prva dva mjeseca kampanje prikupljeno je 125.120,55 kuna (približno 19.000 USD) što će osigurati oko 1.000 besplatnih vožnji taksijem do bolnice i natrag za žene oboljele od raka koje se liječe u zagrebačkim bolnicama.

Iako većini OCD-a nedostaje znanja o tržišnim procesima, sve veći broj OCD-a pruža usluge, kao što su radionice i edukacije, po tržišnim cijenama, čime povećavaju svoju financijsku održivost. Na primjer, Volonterski centar Zagreb organizira edukaciju i obuku na temu volonterskog menadžmenta za tvrtke i OCD-e; Udruga Igra nudi certificirane programe edukacije za osoblje koje radi s marginaliziranim grupama, a grupa ACT iz Čakovca pruža grafičke usluge, organizira radionice i programe edukacija te izdaje publikacije. U pružanju svojih usluga OCD-i ne provode otvorenu ni vidljivu diskriminaciju.

OCD-i općenito smatraju da Vlada nedostavno prepoznaje njihov potencijal te da ih ne tretira kao stručnjake i suradnike. Na lokalnoj razini, na kojoj su rezultati OCD-a konkretniji i vidljiviji, jedinice vlasti u većoj mjeri prepoznaju ulogu i potencijal OCD-a, no nemaju sredstva za pružanje značajnije podrške njihovom radu.

INFRASTRUKTURA: 2.9

Kod infrastrukturne dimenzije OCD-a došlo je do pogoršanja u 2018. godini u odnosu na prethodnu. Od 2007. do 2017. godine Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva provodila je program, u suradnji s pet Regionalnih centara podrške, s ciljem podrške razvoju OCD-a i drugih pravnih subjekata u Dalmaciji, središnjoj Hrvatskoj, sjeverozapadnoj Hrvatskoj, zapadnoj i istočnoj Hrvatskoj. Iako je Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva okončala svoje partnerstvo s Regionalnim centrima podrške 31. prosinca 2017. godine, nastavila je surađivati s njima u 2018. godini na temelju sporazuma usmjerenog na provedbu obuke vezanu uz Europski socijalni fond, no uz vrlo ograničena sredstva. U 2018. godini NZRCD počinje centralizirati svoju podršku razvoja civilnog društva, putem uspostave ureda u Splitu, Rijeci i Osijeku. OCD-i smatraju da je takva centralizacija podrške negativan razvoj događaja.

Razvoj zaklada i filantropije još uvijek nije prepoznat kao strateško pitanje u Hrvatskoj.

OCD-i sve više razmjenjuju informacije, promiču svoje interese i zagovaraju promjenu u društvu na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini putem različitih mreža, platformi i udruga. Centar za civilne inicijative nastoji unaprijediti rad postojećih mreža i kreirati nove modele umrežavanja u Hrvatskoj. Hrvatska mreža za ruralni razvoj inicijator je Hrvatskog ruralnog parlamenta, bijenalnog događaja i cjelogodišnjeg pokreta koji okuplja udruge koje se bave ruralnim razvojem, stručne i znanstvene organizacije, ministarstva i državna upravna tijela kao i druge dionike ruralnog razvoja. Hrvatska mreža za ruralni razvoj promiče međusektorsku suradnju i pruža podršku mehanizmima upravljanja i odlučivanja koji proizlaze iz potreba građana.

OCD-i imaju pristup dostatnoj poduci o upravljanju OCD-ima, no takve edukacije nisu jednako dostupne diljem zemlje. OCD-i procjenjuju da nedostaje specijaliziranih treninga i edukacija na temu financijskog i strateškog upravljanja projektima. Materijali za treninge su uglavnom dostupni na hrvatskom jeziku. Veći OCD-i sve više organiziraju treninge za druge OCD-e kako bi doprinijeli njihovoj održivosti i unaprijedili civilni angažman u sektoru. Jedan od istaknutijih OCD-a koji organizira takve treninge je ACT Grupa iz Čakovca. Osim treninga u području upravljanja projektima i prikupljanju sredstava, u 2018. godini ACT Grupa je osnovala Akademiju poslovnih vještina koja nudi besplatnu edukaciju za menadžere socijalnih poduzeća i neprofitnih organizacija. Treninge održavaju stručnjaci iz raznih korporacija, čime se omogućuje razmjena znanja između privatnog i neprofitnog sektora.

Ured za udruge i dalje je usredotočen na unapređivanje suradnje i partnerstva između Vlade i OCD-a. Ured pruža informacije i stručnu pomoć građanima i predstavnicima OCD-a te provodi programe stručnog usavršavanja u području razvoja suradnje s civilnim društvom kroz partnerstvo s Državnom školom za javnu upravu te nizom jedinica lokalne i regionalne samouprave.

U veljači su BRODOTO i ACT Grupa organizirali konferenciju Impact 2018 kako bi spojili sve aktere koji stvaraju pozitivne promjene u društvu. U tu svrhu, na Konferenciji su sudjelovali predstavnici civilnog sektora, privatnih tvrtki, investitori, fundacije i socijalna poduzeća iz Hrvatske i regije.

U svibnju 2018. godine raspisan je Poziv za dostavu projektnih prijedloga naziva “Tematske mreže“ u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali, Europskog socijalnog fonda. Cilj Poziva je jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za postizanje učinkovitog dijaloga s javnom upravom, socijalnim partnerima i visokoobrazovnim institucijama u oblikovanju i provođenju reformi, kao i jačanje socijalnog dijaloga u kontekstu stvaranja boljih uvjeta rada s naglaskom na sezonske poslove.

JAVNA SLIKA: 3.3

Dimenzija javne slike OCD-a oslabjela je u 2018. godini, u odnosu na prethodnu. Napetosti između socijalno konzervativnih i liberalnih OCD-a povećale su se tijekom godine. Također, neki liberalni OCD-i su bilježili verbalne prijetnje i zastrašivanja, posebice putem društvenih mreža i internetskih stranica. Organizacije koje se bave izrazito politiziranim pitanjima, kao što su rodna i obiteljska pitanja, prava izbjeglica i tražitelja azila te tranzicijskim pravosudnim pitanjima, posebno su bile izložene takvim prijetnjama. Na primjer, kombi u vlasništvu udruge “Are You Syrious?” koja pruža podršku izbjeglicama i migrantima, razbijen je ciglom, a samo nekoliko mjeseci nakon toga, u rujnu, razbijena su vrata integracijskog centra iste udruge. Takvi izljevi agresije događali su se otprilike u isto vrijeme kada je tema izbjeglica i migranata bila značajno izražena u medijima. Ovakve prijetnje i napadi rijetko se osuđuju u javnosti i u nekim slučajevima nailaze na podršku javnih osoba, čime se šalje poruka javnosti da se takvo ponašanje tolerira.

U isto vrijeme, predstavnici OCD-a dobivaju sve manje poziva da nastupe kao sugovornici na javnoj televiziji. Mediji su i dalje senzacionalistički motivirani, tako da još uvijek najviše medijskog prostora dobivaju negativne priče nauštrb OCD-a. Na primjer, mediji su značajno popratili činjenicu da su predstavnici udruge “Hrabro dijete“ osuđeni za krađu jer su potrošili dio novca prikupljen u humanitarnoj akciji za poslovanje tvrtke. Priče o ovom skandalu popraćene su brojnim negativnim komentarima. Povrh toga, medijska popraćenost ove priče dodatno je učvrstila predodžbu o ljudima zaposlenim u civilnom sektoru kao onima koji lagodno žive od novca poreznih obveznika. Slično tome, tijekom godine objavljeno je nekoliko članaka o nepotizmu u javnim institucijama koje su zadužene za civilni sektor. Izostaje veća medijska popraćenost pozitivnih primjera rada OCD-a.

Emisija “Civilna abeceda“ i dalje pozitivno prati rad civilnog sektora i redovito ugošćuje aktere iz civilnog društva te tematizira probleme povezane s djelovanjem OCD-a. OCD-i dobivaju znatno manje medijske pozornosti u većim gradovima nego u manjim.

Odnos OCD-a s Vladom nije se promijenio u 2018. godini. OCD-i i dalje smatraju da ih Vlada marginalizira, na što ukazuje činjenica da tijela državne vlasti ne odgovaraju na zahtjeve Savjeta za razvoj civilnog društva pravovremeno, a ponekad uopće. Prevladavajuće mišljenje među OCD-ima je da Vlada tolerira njihovu uključenost samo onda kada od toga ima koristi. Zastupnici u Hrvatskom saboru imali su nešto manje negativnih komentara o organizacijama civilnog društva u 2018. godini u odnosu na prethodne.

Tvrtke uglavnom ne prepoznaju OCD-e kao moguće partnere i suradnike, već kao humanitarne djelatnike i aktiviste. Društveno odgovorna poduzeća surađuju s OCD-ima, prvenstveno u filantropskim aktivnostima.

U listopadu 2018. godine u Hrvatskom je saboru proveden okrugli stol na temu “Civilno društvo u Hrvatskoj – što zapravo želimo?“ s ciljem analize doprinosa udruge razvoju društva i propitivanja vrijednosti na kojima počiva vizija razvoja civilnog društva. Na okruglom stolu izneseni su problemi s kojima se OCD-i suočavaju u svakodnevnom djelovanju, uključujući činjenicu da se planovi za korištenje sredstava EU-a često ne ispunjavaju, zbog čega je udrugama teško izraditi prikladne operativne planove. Okrugli stol je bio medijski značajno popraćen.

OCD-i sve više predstavljaju svoje aktivnosti i rezultate svojega rada. Na primjer, OCD-i organiziraju redovite izložbe koje uključuju fotografije, publikacije, postere, memorabilije i audio-vizualne radove kako bi obilježili svoje

obljetnice i značajnije inicijative. Neki OCD-i, uglavnom razvijenije organizacije s jakim ljudskim i financijskim resursima, prepoznaju važnost stručnjaka za odnose s javnošću i ulažu u promociju njihove javne slike na društvenim mrežama, no i takve organizacije uglavnom nemaju dostatne financijske resurse za podmirenje takvih troškova.

OCD-i nastoje biti transparentni u svom radu te izrađuju godišnje izvještaje koji su dostupni na njihovim internetskim stranicama. OCD-i predaju financijske izvještaje koji su dostupni u Registru udruga pri Ministarstvu financija. Veći OCD-i počeli su javno objavljivati svoje financijske izvještaje. Organizacije civilnog društva nisu formalno prihvatile Etički kodeks, no mnoge od njih slijede načela etičkog ponašanja u svojem poslovanju.

Izjava o odgovornosti: Navodi izneseni u publikaciji odražavaju stavove i mišljenja panelista i istraživača na projektu te ne odražavaju nužno stavove USAID-a ili FHI 360.